

4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. СУДОУСТРІЙ. ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 342.9

Сергій Банах,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права та процесу,
декан юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто історико-правові аспекти розвитку інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів від найдавніших часів до сьогодення. Особливу увагу приділено історії правоохоронної діяльності на українських землях у XIX – XX ст. Автор дійшов висновку, що розвиток інформатизації діяльності правоохоронної системи держави в Україні відбувався відповідно до загальноєвропейських та світових тенденцій.

Ключові слова: правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, інформаційне забезпечення, інформаційні технології, аналітична діяльність,

Бібл.: 18.

Банах С.

Информационное обеспечение деятельности правоохранительных органов: историко-правовой анализ

Рассмотрены историко-правовые аспекты развития информационного обеспечения деятельности правоохранительных органов от древнейших времен до современности. Особое внимание уделено истории правоохранительной деятельности на украинских землях в XIX–XX вв. В статье рассмотрены историко-правовые аспекты развития информационного обеспечения деятельности правоохранительных органов от древнейших времен до современности. Особое внимание уделено истории правоохранительной деятельности на украинских землях в XIX–XX вв. Автор пришел к выводу, что развитие информатизации деятельности правоохранительной системы государства в Украине происходило в соответствии с общеевропейскими и мировыми тенденциями.

Ключевые слова: правоохранительные органы, правоохранительная деятельность, информационное обеспечение, ин.

Banakh S.

Information providing activities of law-enforcement bodies: historical and legal analysis

The article deals with the historical and legal aspects of the development of information support for the activity of law enforcement agencies from the ancient times to the present. Particular attention is paid to the history of law enforcement activities in the Ukrainian lands in the XIXth and XXth centuries. The author came to the conclusion that development of informatization of the activity of law-enforcement system of the state in Ukraine took place in

accordance with the European and world tendencies.

As a result, it is noted that the historical and legal analysis of the problem under investigation shows that information provision of law enforcement bodies is an important element of their functioning. Law-enforcement bodies take their origins from the moment of launch of official law-enforcement activity and depend on the level of development of legal norms and mechanisms for their implementation. Organization of law enforcement activities (that is, the basis for ensuring the functioning of law enforcement bodies) is characteristic of every historical socio-political system.

The development of the informatization of the activity of the law-enforcement system of the state in Ukraine took place in accordance with the European and world tendencies. Its beginning dates back to the eighteenth and nineteenth centuries, and peaked in the twentieth and twenty centuries. The use of information technology may become the main factor in strengthening the rule of law, ensuring the country's defense capability, social and political stability and the development of democratic principles in the management of the state.

Keywords: law enforcement agencies, law enforcement activity, information provision, information technologies, analytical activity,

Постановка проблеми. Становлення механізмів і засобів інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів історично нерозривно пов'язане з формуванням і розвитком їх інституційно-функціональної системи. Активний розвиток інформаційних процесів, впровадження нових винаходів, досягнень і технологій у виробничі та управлінські процеси зумовили не лише можливість поступального розвитку нашої держави, а і стали фактором зростання кількості злочинів та вдосконалення засобів і способів вчинення злочинних посягань. Тому розвиток якісних параметрів інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності набуває все більшого значення. Воно відкриває нові можливості для попередження злочинності, сприяє ефективному і точному прийняттю рішень з метою розкриття злочинів, що на своєму рівні добре розуміли вже у стародавні часи.

Розвиток інформаційних систем в Україні на сучасному етапі перебуває на низькому рівні, оскільки впроваджені інформаційні системи ще не здатні в повному обсязі реалізувати своє призначення у процесі діяльності правоохоронних органів. З огляду на зазначене питання вдосконалення інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності набуває особливої актуальності.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Серед українських дослідників проблематики інформаційної складової функціонування правоохоронних виокремимо науковий доробок Р. Калужного, М. Криштановича, І. Катеринчука, А. Мовчана, Б. Олексіна, В. Плішкіна, Т. Танкушина, О. Фролової, В. Цимбалюка, В. Чиснікова, С. Шоптенка, О. Янковської. Відзначимо зарубіжних дослідників Л. Авдашкевича, Р. Белкіна, І. Ліндера, С. Овчінського, Ю. Торвальда. Однак динаміка сучасного розвитку інформаційного суспільства загалом зокрема системи правоохоронної діяльності, змушує поглиблювати дослідження вказаної проблеми, яка недостатньо проаналізована у науковому середовищі.

Мета статті – розглянути та проаналізувати особливості інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів в історико-правовому контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідник І. П. Катеринчук стверджує про зв'язок між розвитком інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів та еволюційними етапами розвитку інформаційних технологій. Він виокреслив шість етапів розвитку інформаційного забезпечення правоохоронних органів. Перший пов'язаний з виникненням людської мови як інформаційної системи, яка значно полегшила обмін відомостями під час особистого контакту, накопичення інформаційних ресурсів, появу осіб, які відповідали за їх зберігання. На другому етапі з'явилася писемність. Початок третього етапу розвитку інформаційної технології ознаменувала поява друкарського верстата у 1445 р. Третій етап тривав близько 500 років, а його важливим досягненням було виникнення інформаційного забезпечення правоохоронних органів як власне функції їх діяльності. Четвертий період (кінець XIX – початок XX ст.) інформаційної еволюції позначений винайденням і поширенням засобів передачі інформації (радіо, телеграф, телефон тощо). П'ятий етап еволюції інформаційних технологій розпочався у 1946 р. з появою перших електронно-обчислювальних машин (ЕОМ). Протягом шостого етапу, який триває досі, насамперед винайдено мікропроцесор і персональний комп'ютер як основу подальшого бурхливого прогресу інформаційних технологій [1, с. 12].

Водночас для дослідження генези інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні доцільно розглянути його розвиток відповідно до загальноприйнятої періодизації історії української державності і права.

У додержавний період елементи інституту правоохоронних органів перебували в зародкових формах. Додержання первісних традиційних норм, різних табу (заборон) було аксіомою для всіх членів роду

та племені. Невиконання усталених правил поведінки мало наслідком засудження та покарання порушників віри і звичаїв. Діяння, розшук особи, яка його вчинила, та її покарання у прямому й переносному розумінні повсякчас супроводжували життєдіяльність будь-якого суспільства [2, с. 54]. Засоби інформаційного забезпечення діяльності первісних правоохоронних органів, функції яких виконували воїни та очолювали представники родоплемінної знаті, мали переважно усний характер.

У період Київської Русі держава, для якої були притаманні майнове розшарування населення, привілейоване становище феодалного класу, мала витоки зародження правоохоронної функції. Спеціалізованих правоохоронних органів ще не було, але їх функції первісно здійснювали князь та його повірені (вірники, мечники, тіуни). Цих осіб можна кваліфікувати як первісних працівників правоохоронних органів. За свої повноваження та розслідування провин вони одержували утримання від місцевого населення [2, с. 54]. Водночас правоохоронна діяльність у період Київської Русі частково бере витоки зі сфери княжої волі як свідомої поведінки і діяльності князя під час розслідування протиправних діянь. Інформаційний супровід слідчо-розшукового процесу в особливо важливих справах забезпечували писарі при княжому дворі та дворянських ізбах, які робили помітки у відповідних книгах. Місцеве населення у верві мало своїх старост, які здійснювали найнижчий рівень правоохоронної діяльності, в тому числі інформаційно-превентивної.

Розпад Київської Русі як держави (30-ті роки XII ст.) – закономірний результат її економічного й політичного розвитку. Її правонаступником було Галицько-Волинське князівство (1199 р. – 40–60-ті роки XIV ст.), де були збережені елементи розслідування, притаманні Київській Русі [3, с. 218]. Зародження найпростіших видів реєстрації злочинів і осіб, причетних до їх скоєння, застосування щодо останніх клеймування, калічення і татуювання, а також довільно виконаних описів зовнішності почали застосовуватися уже з XIII ст. [4, с. 140].

У Великому Князівстві Литовському державно-правові форми давньої Русі органічно продовжилися, розвилися та еволюціонували. Право ВКЛ розвивалося на засадах староруського права та його правоохоронної практики. Питання визначення органів, які здійснюватимуть правоохоронну діяльність, відповідало загальній тенденції внутрішньої політики ВКЛ. Зокрема, її сутність полягала в тому, щоб «з ласки господарської зберегти старовину, закріпити соціальний, політичний і юридичний лад землі» [5, с. 107]. Переломним моментом для розвитку правоохоронних органів на українських землях стала політична унія між Литвою і Польщею. Основними досягненнями литовсько-польської доби з питань розвитку правоохоронної діяльності стало виділення процесуального права в окрему галузь і доповнення судового процесу різними процесуальними діями [6, с. 91].

Вагому роль у формуванні національних ідеалів та правосвідомості українського суспільства відіграв період українсько-козацької доби. За часів Козаччини правоохоронна функція реалізовувалася у кримінально-процесуальному провадженні, де джерелами доказів були пояснення сторін, показання свідка, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази [7, с. 84]. Фактично різновиди правоохоронної діяльності здійснювалися уповноваженими органами державної влади.

У Московському царстві, під владу якого потрапила частина українських земель, у законодавстві також можна знайти витоки правоохоронної діяльності саме у розвитку характерних елементів обвинувально-розшукового процесу. За Соборним уложенням 1649 р. правоохоронні функції покладалися на осіб, які здійснювали розшук губних старост, і земську поліцію [8, с. 29]. За Указом Петра I «Об учреждении Петром I правительствующего Сената» (22 лютого 1711 р.) створено фіскальну службу з повноваженнями щодо контролю та нагляду за органами державної влади.

Протягом XVII–XX століть правоохоронні органи формувалися з чітким розподілом функцій та визначенням завдань, спрямованих насамперед на забезпечення безпеки державного механізму та конституційного ладу. До системи правоохоронних органів належали поліція, прокуратура, жандармерія, органи служби державної безпеки [3, с. 219].

Автоматизовані інформаційні системи беруть своє коріння з картотечних обліків в органах внутрішніх справ. З історії виникнення обліків дізнаємося, що вперше вони були застосовані у Франції на початку XVII сторіччя. У 1882 р. службовець французької поліції А. Бертільон розробив і впровадив у практику боротьби зі злочинністю антропологічний метод реєстрації злочинців [9, с. 29–30]. У другій половині XIX ст. А. Бертільон запровадив криміналістичний облік, що полягав у накопиченні картотеки з антропологічним описанням злочинця. Перша автоматизована поліцейська інформаційна система, призначена для прискорення розшуку викрадених автомашин, виникла у 1953 р. в США.

Історія становлення і розвитку інформаційно-аналітичної роботи в правоохоронних органах України у їх класичній (сучасній) формі у складі Російської імперії, СРСР та в період Незалежності (поліції,

а згодом – управління внутрішніх справ) нараховує понад триста років – від Петра I, коли була створена регулярна поліція, і до наших днів. Історію розвитку інформаційно-аналітичної роботи в правоохоронних органах умовно можна розділити на п'ять основних етапів: початок XVIII ст. – жовтень 1917 р.; жовтень 1917 р. – середина 50-х рр. XX ст.; середина 50-х рр. XX ст. – початок 90-х рр. XX ст.; початок 90-х рр. XX ст. – 19 листопада 2012 р.; 20 листопада 2012 р. – наші дні.

Перший етап розвитку інформаційно-аналітичної роботи (початок XVIII ст. – жовтень 1917 р.). Витоки інформаційно-аналітичної роботи сягають появи перших систематизованих знань про боротьбу зі злочинністю. Із цими знаннями пов'язана поява перших систем кримінальної реєстрації, розробка теоретичних основ проведення окремих слідчих дій та проведення експертиз.

Починаючи з XVII ст. у роботах з кримінального судочинства зустрічаються рекомендації осіб, обізнаних у звірянні почерків, у розпізнанні отрут і володіючих медичними знаннями, що об'єднувалися у своєрідні корпорації, «майстрів-письмоводів». У Франції та Італії виходять у світ перші роботи Ф. Демеля, К. Бальді, Є. Равено, присвячені дослідженням почерку. Для аналізу злочинності широко застосовувалися статистичні методи. Уперше державний облік злочинності в Росії було доручено відділенню «експедиции спокойствия и благочиния», утвореного в 1802 р. в МВС Російської імперії [10, с. 10]. У 1811 р. створено Міністерство поліції, у складі якого Римське відділення займалося збиранням інформації про злочини й правопорушення. У 1826 р. підписаний указ про створення III відділення на основі Особливої канцелярії МВС, якому доручалося збирати відомості: про виявлення фальшивих асигнацій, монет, штемпелів, документів; про всіх осіб, які перебували під наглядом поліції; про всі без винятку події; статистичні відомості, що стосуються поліції [11, с. 148].

З 60-х років XIX ст. в поліцейській реєстрації почали використовувати можливості фотографії. В Україні перше поліцейське фотоательє з'явилося в 1864 р. у м. Бобринці Одеської губернії (нині Кіровоградської обл.), через три роки таке ательє створили при московській поліцейській друкарні. У 1902 р. при поліції почав створюватися облік швейцарів, двірників, службовців питних закладів і візників. Важливу роль у практиці поліції відігравав метод кримінальної реєстрації за способом вчинення злочинів (*Modus operandi*). Він був доволі ефективний у частині реєстрації злочинців-професіоналів, особливо «гастролерів» [10, с. 12].

На початку XX ст. при Департаменті МВС Росії створено Центральне реєстраційне бюро. 12 серпня 1902 р. затверджено «Положение о начальниках розыскных отделений», яким пропонувалося вести за встановленими зразками реєстрацію даних спостереження (агентурні записки, щоденники спостереження з відповідними зведеннями); листовий алфавіт осіб, відомості про яких є у відділенні. Відповідно до Інструкції чинам Київської поліції (затвердженої в січні 1905 р.), до складу поліції входило розшукове відділення, спеціальним завданням якого було: реєстрація всіх злочинців й підозрюваних осіб, ототожнення особи злочинця за допомогою антропологічного дослідження, а також реєстрація візників, швейцарів, двірників і сторожів [12, с. 307].

У 1907 р. було прийнято ряд нормативних актів, які сприяли вдосконаленню інформаційно-аналітичної роботи поліції, зокрема «Положение об охранных отделениях», «Инструкция по организации и ведению внутреннего (агентурного) наблюдения» [11]. У цей період з'явилися перші теоретичні роботи, присвячені криміналістичному обліку й реєстрації. Зокрема, відомий криміналіст В. І. Лебедев випустив книгу «Мистецтво розкриття злочинів», яка містила докладні наукові відомості про дактилоскопію, антропометрію, судово-поліцейську фотографію. У 1915 р. С. М. Трегубов опублікував практичний посібник для судових слідчих «Основи кримінальної техніки. Науково-технічні прийоми розслідування злочинів», який містив широкі відомості, що стосувалися кримінальної реєстрації [13].

Другий етап розвитку інформаційно-аналітичної роботи (жовтень 1917 р. – середина 50-х рр.). Цей період характеризується подальшим розвитком криміналістичних та інших наукових знань, що використовувалися в інформаційно-аналітичній роботі кримінальним розшуком, в основі діяльності якого лежали ті самі основні методи, які використовував колишній кримінальний розшук Російської імперії. Упродовж періоду 1917–1921 рр. на території сучасної України створено у різний час такі вітчизняні правоохоронні органи, як жандармерія, варта Гетьманату, народна міліція Директорії, розвідка, контррозвідка, прокуратура, органи безпеки, інші спеціальні служби, основним завданням яких була боротьба із злочинністю, забезпечення правопорядку і правомірної поведінки в державі. Поряд з агентурними методами, зовнішнім спостереженням, іншими методами оперативної роботи, широко практикувалася й інформаційно-аналітична робота.

На відміну від періоду Центральної Ради, Гетьманату Павла Скоропадського вдалося розробити найбільш виважену і забезпечену правоохоронну систему, в основі якої перебувала Державна варта. В її

структурі особливе місце посідав «освідомчий відділ». Його багаторівневі місцеві органи діяли автономно і підпорядковувались безпосередньо голові місцевої адміністрації. Окрім завдань щодо боротьби із злочинністю, вони мали попереджати і запобігати злочинам проти державного ладу й безпеки держави, збирати агентурну інформацію про політичні виступи, страйки, політичні партії та їх функціонерів [5, с. 35].

У період Директорії (Другої УНР) зазнали посилення повноваження Міністерства внутрішніх справ, що, втім, не забезпечило більш ефективної роботи з подолання масової злочинності. Окрім нагляду за діяльністю місцевих комісарів цей орган влади видав озороною громадської безпеки та керівництвом міліцією. До структури МВС входив департамент політичної інформації, який виконував оперативно-розвідувальні функції. Міліція, крім цього, мала функції провадження обліку населення у визначених місцевостях та складання актів і протоколів про різноманітні нещасні випадки та насильства. Серед недоліків функціонування правоохоронних органів періоду українських визвольних змагань 1917–1921 рр. загалом – недостатнє кадрове укомплектування, матеріальна незабезпеченість співробітників, відсутність регулярного зв'язку і засобів пересування [2, с. 54].

В Росії після жовтневої революції, 28 жовтня 1917 р. (за старим стилем) постановою НКВС «О рабочей милиции» була створена робітничая міліція. Прийняття Колегією НКВС 5 жовтня 1918 р. Положення про організацію в органах внутрішніх справ РРФСР кримінально-пошукових установ поклало початок організації в підрозділах міліції обліково-реєстраційної служби. У 1919 році в Радянській Росії та підконтрольних територіях України створюються Центральне реєстраційне бюро й реєстраційні бюро в республіканських і губернських відділах та відділеннях карного розшуку [14]. В Україні налічувалося 40 реєстраційно-дактилоскопічних бюро, у великих містах – Харкові, Києві, Одесі, Дніпропетровську – реєстраційний апарат було передано до міських управлінь міліції та розшуку. У 1920 році створено централізований облік розшукуваних злочинців і осіб, які зникли безвісти, розроблена детальна класифікація злочинців, практична цінність і пізнавальне значення якої актуальні й сьогодні. При Науково-технічному підвідділі Центrorозшуку було створено статистичне бюро, яке вивчало та аналізувало стан злочинності та результати розкриття злочинів [15, с. 58]. На початку 30-х рр. з апаратів карного розшуку були виділені науково-технічні підрозділи, які в 1948 р. перетворені в самостійні структурні підрозділи міліції.

У 1935 р. після об'єднання органів ОДПУ та міліції криміналістичні обліки із карного розшуку перейшли у відання Особливого бюро НКВС СРСР. У 1938 р. був утворений 1-й Спецвідділ НКВС, центральний інформаційний підрозділ для органів внутрішніх справ. З'являються перші систематизовані знання, пов'язані з теорією криміналістичного прогнозування, які були застосовані в інформаційно-аналітичній роботі [14].

Третій етап розвитку інформаційно-аналітичної роботи (середина 50-х рр. – початок 90-х рр.) відзначався комп'ютеризацією інформаційно-аналітичної роботи, що знаменувало собою революцію в технологіях отримання, обробки, систематизації, аналізу і використання оперативно-розшукової інформації. Його початок пов'язаний з появою і розвитком перших систематизованих знань у сфері теорії ОРД, становлення якої почалося з моменту створення 23 жовтня 1956 р. у Вищій школі МВС СРСР самостійної кафедри оперативної роботи. З метою централізації оперативно-розшукової інформації було створено систему інформаційних центрів [15, с. 60].

В Україні єдиної системи обліків в ОВС не існувало аж до 1960 р. Та в 1961 р. Міністерством внутрішніх справ була введена в дію Інструкція щодо обліків в органах внутрішніх справ. Науково-практична база інформаційного забезпечення правоохоронних органів України сформувалася на початку 1970-х років. Тоді створено Республіканський науково-дослідний інформаційний центр МВС УРСР, до основних напрямів діяльності якого належали: надання оперативно-довідкової, розшукової, статистичної та іншої інформації; збирання, обробка, зберігання, аналіз інформації про злочини та осіб, які їх учинили; розгляд матеріалів про оголошення та припинення розшуку осіб, які зникли безвісти, невпізнаних трупів тощо. Створено мережу інформаційно-обчислювальних центрів у всіх регіонах країни – обласних управліннях внутрішніх справ, обладнаних електронно-обчислювальними машинами (ЕОМ) типу «Мінськ-32», «Мінськ-22», «СМ» та «ЕС». Першими автоматизованими інформаційними системами були «Профілактика-Розшук», «Розшук», «Статистика» та інші [16]. Інформаційні центри стали осередками збору основних масивів інформації і технічних засобів обробки, функціональних автоматизованих інформаційних систем.

На початку 1980-х років розроблена стратегія автоматизації інформаційного забезпечення управлінської діяльності, основою якої була ідея створення автоматизованого робочого місця співробітника ОВС. У 1985 р. започатковано єдиний автоматизований банк даних, який зосереджував інформацію, необхідну для здійснення функцій правоохоронними органами. ЕОМ дали можливість працівникам правоохо-

ронних органів автоматизувати однотипні і трудомісткі роботи, розширити можливості працівників апарату управління у вирішенні конкретних завдань. Автоматизовані інформаційні системи «Адмінпрактика», «Профілактика-розшук», «Скарга», «Статистика», «Автомобіль», «Аналіз господарської діяльності», «Номерні речі», «Патруль», «Нормативно-правові акти» та інші довели свою ефективність. Тоді ж почала розроблятися галузева інформаційна система «Нормативно-правові акти», яка у 1990-ті роки стала основою системи «Право», «Законодавство», «Нормативно-правові акти України» [17, с. 58].

Четвертий етап розвитку інформаційно-аналітичної роботи (початок 90-х рр. – 19 листопада 2012 р.). Початок четвертого етапу розвитку інформаційно-аналітичної роботи в ОРД ОВС пов'язаний з проголошенням незалежності України, прийняттям Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», структурною перебудовою органів внутрішніх справ України та системою їх інформаційно-аналітичного забезпечення. Цей етап характеризується створенням обліків міжвідомчого характеру, розвитком міждержавних обліків, використанням інтегрованих банків Інтерполу; розвитком технологій аналітичної та комп'ютерної розвідки; упровадженням в оперативну практику мультимедійних технологій; розробкою технологій здійснення інформаційно-аналітичної роботи в транспортних телекомунікаційних мережах та електронних інформаційних мережах.

Фазу просування інформатизації діяльності ОВС України наприкінці ХХ ст. можна класифікувати як початкову. У 1991 р. в системі МВС України почала формуватися перша місцева обчислювальна мережа, доступ до якої було надано керівникам МВС та головним службам управління, а 1992 рік став початком формування єдиної системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ МВС України системи обробки даних, у котрій інформація обробляється за єдиною схемою. У 2000 р. інформаційна мережа складалася з місцевих обчислювальних мереж структурних підрозділів МВС України та УМВС, які були об'єднані в одну інформаційну систему [9, с. 55].

Створений у 2002 р. Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС як структурний підрозділ апарату МВС має головне завдання – розробку і впровадження інформаційних технологій у діяльність органів внутрішніх справ України [18, с. 80]. Підрозділ забезпечує формування електронних версій для персональних обліків МВС («Зниклі громадяни», «Особи, які переходять від органів влади», «Неопізнані трупи», «Культурні цінності», «Мобільні телефони», «Транспортні засоби у розшуку», «Зброя у розшуку» тощо). На основі Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення у 2006 р. передбачалась організація Оперативно-аналітичного департаменту, який мав відповідати за розбудову оперативно-аналітичних структур в центральному апараті та в регіональних підрозділах. У 2007 р. його реорганізували у Департамент стратегічного аналізу і прогнозування, створивши сектори інформаційних технологій у складі регіональних (міських, районних та лінійних) ОВС.

П'ятий етап розвитку інформаційно-аналітичної роботи (20 листопада 2012 р. – наші дні). Початок п'ятого етапу розвитку інформаційно-аналітичної роботи в ОРД ОВС пов'язаний з набранням чинності Кримінальним процесуальним кодексом України, запровадженням негласних слідчих (розшукових) дій, що спричинило суттєві зміни в організації інформаційно-аналітичної роботи в ОРД. Наказом Національної поліції України від 30 грудня 2015 р. № 228 створено Департамент інформаційної підтримки та координації поліції (ДІПКП) «102» Національної поліції України, який організовує та здійснює передбачені законодавством України заходи, спрямовані на інформаційно-аналітичне та інформаційно-пошукове забезпечення правоохоронної діяльності й захист персональних даних під час їх обробки у структурних підрозділах апарату Національної поліції України.

Висновок. Історико-правовий аналіз досліджуваної проблеми показує, що інформаційне забезпечення правоохоронних органів є важливим елементом їх функціонування. Правоохоронні органи започатковані з моменту створення офіційної правоохоронної діяльності й залежать від рівня розвитку правових норм та механізмів їх реалізації. Організація правоохоронної діяльності (тобто основи забезпечення функціонування правоохоронних органів) характерна для кожного історичного суспільно-політичного ладу.

Розвиток інформатизації діяльності правоохоронної системи держави в Україні відбувалося відповідно до загальноєвропейських та світових тенденцій. Її початок припав на XVIII–XIX ст., а максимального рівня досягнув у XX – XXI ст. Використання інформаційних технологій може стати головним чинником зміцнення законності, забезпечення обороноздатності країни, соціально-політичної стабільності та розвитку демократичних засад в управлінні державою.

Список використаних джерел

1. Катеринчук І. П. Правові засади інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 41 с.
2. Боняк В. О. Становлення та розвиток правоохоронних органів України: історико-правовий аспект. Матеріали міжкафедрального круглого столу «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження» (Харків, 23 жовтня 2012 р.). Харків : ХНУВСУ, 2012. С. 53–56.
3. Бондаренко О. С., Литвиненко Т. О. Історичний розвиток правоохоронних органів: досвід США, Великобританії та України. Молодий вчений. 2018. № 10(62). С. 216–222.
4. Авдашкевич Л. А. Исторические этапы становления информационного обеспечения розыскной работы подразделений уголовного розыска. Вестник Московского университета МВД России. Юридические науки. 2014. № 8. С. 139–143.
5. Дорошенко Д. І. Нарис історії України : в 2 т. Т. 1. К. : Глобус, 1991. 238 с.
6. Статути Великого князівства Литовського : в 3 т. / [за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова]. Т. III : Статут Великого князівства Литовського 1588 року : У 2 кн. Кн. 1. Одеса : Юрид. літ., 2002. 672 с.
7. Сиза Н. Суди і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини. Київ : Українська видавнича спілка, 2000. 120 с.
8. Хамула П. Особливості становлення та розвитку правоохоронних органів на території України: історичний аспект. Віче. 2015. № 4. С. 28–31.
9. Мовчан А. В. Історичні аспекти створення обліково-реєстраційних підрозділів в органах внутрішніх справ. Право і безпека. 2009. №1. С. 53–58.
10. Яковец Е. Н. Проблемы аналитической работы в оперативно- розыскной деятельности органов внутренних дел. Москва : Изд. дом Шумиловой И. И., 2005. 219 с.
11. Линдер И. Б., Чуркин С. А. Спецслужбы России за 1000 лет. Материалы секретных фондов. М. : РИ-ПОЛ классик, 2006. 736 с.
12. Чисніков В. М. Правові витоки карно-розшукової служби України (історичний аспект). Теорія оперативно-службової діяльності правоохоронних органів України / за ред. В. Л. Регульського. Львів : Львів. ін-т внутр. справ, 2000. С. 302–309.
13. Трегубов С. Н. Основы уголовной техники. Научно-технические приемы расследования преступлений. Москва : ЛексЭст, 2002. 336 с.
14. Выступление начальника главного информационно-аналитического центра МВД России генерал-майора милиции Сергея Перова на страницах газеты «Щит и меч». URL: <http://www.mvdinform.ru>.
15. Антологія сиску : в 14 т. / [відп. ред. Ю. І. Римаренко, В. І. Купереч; упоряд. Ю. І. Римаренко та ін.]. Київ : Знання України, 2005. Т.1 : Документи та матеріали з кримінального сиску (1397–1918 pp.). 596 с.
16. Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення. URL: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/mai0n/uk/publish/article/544651>.
17. Фролова О. Г. Проблеми правового регулювання інформаційно- методичного управління в органах внутрішніх справ. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2002. № 1. С. 53–62.
18. Янковська О. Г. До питання ефективності системи інформаційного забезпечення у розкритті та розслідуванні злочинів. Правова інформатика. 2010. № 2 (26). С. 78–81.

References

1. Katerynychuk, I. P. (2015). Pravovi zasady informatsiinoho zabezpechennia diialnosti pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy [Legal bases of informational support of activity of Law-enforcement bodies of Ukraine]: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv [in Ukrainian].
2. Boniak, V. O. (2012). Stanovlennia ta rozvytok pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy: istoryko-pravovy aspekt [Formation and development of Law-enforcement bodies of Ukraine: the historical-legal aspect]. Materialy mizhkafeдрalnogo kruhloho stolu «Pravookhoronna funktsiia derzhavy: teoretyko-metodolohichni ta istoryko-pravovi pidkhody doslidzhennia» (Kharkiv, 23 zhovtnia 2012 r.). Kharkiv: KhNUVSU, (pp. 53–56) [in Ukrainian].
3. Bondarenko, O. S., Lytvynenko, T. O. (2018). Istorychnyi rozvytok pravookhoronnykh orhaniv: dosvid SShA, Velykobrytanii ta Ukrainy [Historical development of Law-enforcement agencies: the experience of the United States, Great Britain and Ukraine]. Molodyi vchenyi – Young Scientist, 10(62), 216-222 [in Ukrainian].

4. Avdashkevych, L. A. (2014). Ystorycheskye etapy stanovleniya ynformatsyonnoho obespecheniya rosysknoi raboty podrazdeleni uholovnoho rozyyska. *Vestnyi Moskovskoho unyversyteta MVD Rossyy. Yurydycheskye nauky – Review of Moscow University of the Ministry of Internal Affairs of Russia. Jurisprudence*, 8, 139-143 [in Russian].
5. Doroshenko, D.I. (1991). *Narys istorii Ukrainy [Essay on the history of Ukraine]*: v 2 t. T. 1. Kyiv : Hlobus.
6. Statuty Velykoho kniazivstva Lytovskoho : v 3 t., (2002) / [za red. S. Kivalova, P. Muzychenka, A. Pankova]. *T. III: Statut Velykoho kniazivstva Lytovskoho 1588 roku [Volume III: Statute of the Grand Duchy of Lithuania in 1588]*: U 2 kn. Kn. 1. Odesa : Yuryd. lit.
7. Syza, N. (2000). *Sudy i kryminalne sudochynstvo Ukrainy v dobu Hetmanshchyny [Courts and criminal proceedings of Ukraine on the day of the Hetmanate]*. Kyiv : Ukrainka vydavnycha spilka.
8. Khamula, P. (2015). *Osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku pravoookhoronnykh orhaniv na terytorii Ukrainy: istorychnyi aspekt [Features of the formation and development of Law-enforcement agencies on the territory of Ukraine: the historical aspect]*. *Viche*, 4, 28–31.
9. Movchan, A. V. (2009). Istorychni aspekty stvorennia oblikovo-reiestratsiinykh pidrozdiliv v orhanakh vnutrishnikh sprav [Historical aspects of the creation of registration and registration units in the internal affairs bodies]. *Pravo i bezpeka – Law and Security*, 1, 53–58 [in Ukrainian].
10. Iakovets, E. N. (2005). *Problemy analytycheskoi raboty v operatyvno- rozyysknoi deiatelnosti orhanov vnutrennykh del [Problems of analytical work in the operational-search activity of the internal affairs bodies]*. Moskva : Yzdatelskyi dom Shumylovoi Y.Y. [in Russian].
11. Lynder, Y. B., Churkyn, S. A. (2006). *Spetssluzhby Rossyy za 1000 let. Materyaly sekretnykh fondov [Intelligence agencies of Russia for 1000 years. Materials secret funds]*. Moskva : RYPOL klassyk [in Russian].
12. Chysnikov, V. M. (2000). Pravovi vytoky karno-rozshukovoi sluzhby Ukrainy (istorychnyi aspekt) [Legal Origins of the Criminal Investigative Service of Ukraine (Historical Aspect)]. *Teoriia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti pravoookhoronnykh orhaniv Ukrainy – The theory of operational and service activities of law enforcement agencies of Ukraine / za red. V. L. Rehulskoho*, (pp. 302–309). Lviv : Lviv. In-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
13. Trehubov, S. N. (2002). *Osnovy uholovnoi tekhniky. Nauchno-tekhnycheskye pryemy rassledovanyia prestuplenyi [Basics of criminal technology. Scientific and technical methods of investigating crimes]*. Moskva : LeksEst [in Russian].
14. *Vystuplenie nachalnika glavnoho informatsyonno-analiticheskoho tsentra MVD Rossii heneral-maiora mylytsy Serheia Perova na stranysakh hazety «Shchyt y mech» [Speech by the Chief of the Main Information and Analytical Center of the Ministry of Internal Affairs of Russia, Major General of the Police Sergei Perov, on the pages of the newspaper «Shield and Sword»]*. Retrieved from <http://www.mvdinform.ru> [in Russian].
15. Antolohiia sysku [Anthology of the force] (2005) : v 14 t. / [vidp. red. Yu. I. Rymarenko, V. I. Kuserets; uporiad. Yu.I. Rymarenko ta in.]. Kyiv: Znannia Ukrainy, T.1: *Dokumenty ta materialy z kryminalnoho sysku - Criminal paper documents and materials (1397–1918 rr.)* [in Ukrainian].
16. *Departament informatsiino-analitychnoho zabezpechennia [Department of information and analytical support]*. Retrieved from <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/mai0n/uk/publish/article/544651> [in Ukrainian].
17. Frolova, O. H. (2002). Problemy pravovoho rehuliuвання informatsiino- metodychnoho upravlinnia v orhanakh vnutrishnikh sprav [Problems of legal regulation of information and methodological management in internal affairs bodies]. *Problemy pravoznavstva ta pravoookhoronnoi diialnosti – Problems of Law and Law Enforcement*, 1, 53–62 [in Ukrainian].
18. Yankovska, O. H. (2010). Do pytannia efektyvnosti systemy informatsiinoho zabezpechennia u rozkrytti ta rozsliduvanni zlochyniv [On the issue of the effectiveness of the information support system in the disclosure and investigation of crimes]. *Pravova informatyka – Legal Informatics*, 2(26), 78–81 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.06.2019.